

La vicepresidenta
del Govern de la Generalitat de Catalunya
Consellera de Governació i Relacions Institucionals

Il·ltre. Sr. Rafael Ribó i Massó
Síndic de Greuges
Pg. Lluís Companys, 7
08003 Barcelona

Generalitat de Catalunya
Departament de Governació i
Relacions Institucionals

Número: 0125S/5174/2013
Data: 01/08/2013 13:34:26

Registre de sortida

Registre d'entrada

Núm: E-21368/2013

Data: 08/08/2013 14:34:56

Síndic de Greuges de Catalunya

Il·lustre senyor,

Em plau fer-vos tramesa de l'informe que s'ha elaborat en els diferents departaments de la Generalitat de Catalunya en relació amb una investigació d'ofici de la Institució del Defensor del Pueblo.

Ben atentament,

Joana Ortega i Alemany

Barcelona, 31 de juliol de 2013

Investigació Defensor del Pueblo núm. expedient 13023566

ÀREA DE SALUT

Estimació de la problemàtica, intervencions específiques (realitzades o projectades) per atendre l'alimentació dels menors, tot tenint en compte la proximitat del període de vacances escolars, i el cost, previsions temporals i perspectives per a la urgent posada en marxa de les mesures que s'hagin pogut acordar.

- Estimació de la problemàtica
- Intervencions específiques i cost
- Previsions temporals i perspectives

1. Estimació de la problemàtica

Segons dades de la Història clínica informatitzada de l' Atenció Primària de l'Institut Català de la Salut a juny de 2013 s'han diagnosticat 751 persones fins 16 anys amb codis diagnòstics relacionats amb la pobresa i la desnutrició infantil

Diagnòstics	Freqüència	Percentatge
DESNUTRICIÓ PROTEICOALÒRICA DE GRAU MODERAT I LLEU	4	,5
DESNUTRICIÓ PROTEICOALÒRICA INESPECÍFICA	3	,4
DESNUTRICIÓ PROTEICOALÒRICA LLEU	9	1,2
DESNUTRICIÓ PROTEICOALÒRICA MODERADA	7	,9
DESNUTRICIÓ PROTEICOALÒRICA, INESPECÍFICA	49	6,5

PROBLEMES RELACIONATS AMB LA FALTA D'ALIMENTS ADEQUATS	10	1,3
PROBLEMES RELACIONATS AMB LA POBRESA EXTREMA	95	12,6
PROBLEMES RELACIONATS AMB UNS INGRESSOS BAIXOS	555	73,9
RETARD DEL DESENVOLUPAMENT CAUSAT PER DESNUTRICIÓ PROTEÏCO-C	19	2,5
Total	751	100,0

Un 53,3% son nois (400 casos), el 44% tenen nacionalitat espanyola i l'edat mediana és de 4 anys (una quarta part son menors d'1 any).

716 tenen 14 anys o menys (384 nois i 316 noies). Això representa una taxa de 0,81 per 1000 infants fins a 14 anys amb algun d'aquests diagnòstics (0,84 x1000 nois, i 0,77 x 1000 noies). L'ICS cobreix un 75% de la població fins a 14 anys de Catalunya (883.523/1.183,853 Idescat 2013).

Apart d'aquests indicadors, la malnutrició infantil pot detectar-se a les visites de seguiment del programa infància en salut que es fan des del sistema assistencial i que inclouen en totes elles la mesura del pes i la talla i les altres mesures antropomètriques i la comparació amb les taules de seguiment estandarditzades.

L'Agència de Salut Pública Catalunya s'ocupa de la promoció de la salut i la prevenció de la malaltia. En aquest sentit i d'acord amb el Servei que s'ocupa de la Enquesta de Salut de Catalunya els indicadors de que es disposa per valorar la qualitat de l'alimentació infantil son la durada de la lactància materna, el nombre de dies que s'esmorza abans de sortir de casa, els nombre de racions de fruita i verdura que es prenen cada dia (i els que estan per sobre de la recomanació de 5 racions /dies), el consum de menjar ràpid, de begudes ensucrades i d'aliments amb sucres refinats. De tots ells es disposa de dades per classe social.

Les dades més destacables en persones de 0-14 anys son que només un 4,8% prenen les 5 peces de fruita i verdura recomanades, un 3,7% mai esmorza abans de sortir de casa, un

2,9% prenen 4 vegades o més a la setmana menjar ràpid, un 11,7% pren begudes ensucrades més de 4 vegades cada setmana. Tots ells estan accessibles a la pàgina web de l'ESCA [Taules ESCA per sexe i classe social 2012](#)

http://www20.gencat.cat/docs/salut/Home/EI%20Departament/Estadistiques%20sanitaris/Enquestes/02_enquesta_catalunya_continua/Documents/Arxius/120387020101TN0201_seexedat.pdf

2. Intervencions específiques i cost

Des de l'Agència de Salut Pública de Catalunya s'ha signat un conveni per col·laborar amb la Creu Roja en el Programa d'emergència per donar suport a l'alimentació infantil. La col·laboració es concreta en donar suport metodològic a més a més de fer difusió i fomentar la participació d'empreses, amb les que l'ASPCAT en té relació, en el programa.

El programa està adreçat a alumnes d'educació infantil i primària de P3 a 6è de primària de tot Catalunya en risc d'exclusió social. I consisteix en varis projectes relacionats en afavorir l'alimentació d'infants en risc d'exclusió: Projecte de beques de menjador, Projecte d'esmorzars escolars, Projecte de beques de menjador en els casals en els que participen nens i nenes durant el període estival no lectiu, Projecte de berenars (en tots aquells centres i recursos destinats a infància que gestionem des de Creu Roja), Projecte Kits de alimentació infantil de 0 a 6 mesos i de 6 a 18 mesos.

La col·laboració entre l'Administració i les entitats socials és imprescindible per abordar aquesta problemàtica. Permet adaptar-se al context específic de les necessitats i establir les prioritats per a les intervencions que s'han de dur a terme.

La Creu Roja ha iniciat una campanya d'emergència per garantir l'alimentació saludable de mil infants en risc durant l'estiu. Els ajuts es distribueixen en cent vint-i-tres municipis de Catalunya entre les famílies dels infants que ja reben beques de menjador escolar de la Creu Roja i els infants més vulnerables que assisteixen a diferents centres i espais de l'entitat al territori. S'estima que arribarà a 1000 infants de 0 a 12 anys en risc d'exclusió social (els inclosos al programa de beques menjadors, els germans o germanes i altres de característiques similars) amb un pressupost de 200.000 €.

http://premsa.gencat.cat/pres_fsvp/AppJava/notapremsavw/detall.do?id=200448

L'Agència de Salut Pública de Catalunya col·labora amb aquest projecte definint els criteris i valorant la despesa necessària per a una cistella de l'alimentació bàsica familiar d'acord amb les recomanacions de la piràmide de l'alimentació saludable del 2012. També

s'ha elaborat una proposta de menú setmanal amb la llista de la compra que s'hi associa i el seu cost estimat. S'ha elaborat a més un decàleg de consells i indicacions per a les famílies sobre com fer una compra d'aliments equilibrada ajustant al màxim el pressupost destinat. "Menjar sa amb – diners"

Indicadors a maig 2013 programa beques menjador Creu Roja

- Número de beneficiaris/es: 675 nens i nenes
- Mitjana d'edat dels nens i nenes beneficiaries del projecte: 6,94 anys
- Número d'escoles participants: 303
- 64% de las famílies són nombroses (família monoparental amb 2 o més fill/es són considerades també nombroses). El 53,68% de las famílies són monoparentals. Número de fills per família: 2,2

L'ASPCat està treballant el projecte "Prou malbaratar aliments" amb altres Departaments de la Generalitat, Banc D'aliments, Fundació Alicia, l'Universitat, etc. A la pàgina web es recull una sèrie de documents, materials divulgatius i eines elaborats col·laborativament en aquest aspecte.

<http://www.gencat.cat/salut/acsa/html/ca/dir3633/index.html>

També s'està col·laborant amb el projecte "Barcelona comparteix el menjar" amb l'ONG Nutrició sense fronteres, en que s'aprofiten amb condicions de bona seguretat alimentària els aliments sobrants de grans hotels.

3. Previsions temporals i perspectives

Es planteja fer un monitoratge de les dades d'estimació de la problemàtica i ampliar els indicadors presents a l'enquesta de salut.

Es donarà continuïtat a les actuacions fetes amb entitats i ONG.

Es col·labora en pacte d'actuació enfront la pobresa del Departament de Benestar Social i Família.

Es planteja fer actuacions conjuntes de prevenció i actuació enfront a la malnutrició amb el Departament d'Ensenyament.

Està previst que en el marc del Pla interdepartamental de Salut Pública, que se està elaborant, i que recull l'estratègia intersectorial i interdepartamental de Salut en totes les polítiques amb especial èmfasi amb les desigualtats socials en salut, es recullin intervencions que s'adrecin a la prevenció i el control de la malnutrició infantil.

ÀREA DE BENESTAR SOCIAL I FAMÍLIA

En relació amb la necessària coordinació a la qual fa referència l'escrit que ha d'existir entre els diferents departaments i els ens locals, les accions dutes a terme pel departament es resumeixen en les següents:

- **Signatura**, en data 8 de juliol, de l'**Acord marc** per a la coordinació, la cooperació i la col·laboració **entre el Departament de Benestar Social i Família, l'ACM i la FMC** en matèria de serveis socials, per al 2013. Entre moltes d'altres actuacions i d'acord amb la matèria objecte d'aquest informe, podem destacar:
 - Aportació als ens locals de 5 milions d'euros per fer front a les ajudes d'urgència social per cobrir les necessitats bàsiques de les famílies en situació d'exclusió social (alimentació, entre d'altres conceptes).
 - Finançament dels professionals dels serveis bàsics d'atenció social, primer nivell d'atenció de les famílies en situació de vulnerabilitat.
 - Definició del model dels serveis d'intervenció socioeducativa no residencial per infants i adolescents en risc. Consolidació de la xarxa pública de centres oberts arreu del territori català.

- **Protocol per a la detecció i seguiment de situacions de dificultat en l'alimentació d'infants i adolescents** entre el Departament d'Ensenyament, el Departament de Benestar Social i Família, l'Associació Catalana de Municipis i la Federació de Municipis de Catalunya:

- Coordinació dels serveis bàsics d'atenció social i dels centres educatius per a la detecció, intervenció i seguiment d'infants i adolescents amb indicis d'una alimentació deficient i/o inadequada
 - Garantir la màxima cobertura de les beques escolars per a infants i adolescents per assegurar l'alimentació bàsica durant el període no lectiu.
 - Compromís de les parts signants de garantir, d'acord amb llurs competències, els recursos suficients per cobrir les despeses generades en la posada en pràctica dels instruments previstos en aquest document. En aquest sentit, la Generalitat de Catalunya i els ens locals corresponents habilitaran els crèdits suficients per donar cobertura a les condicions previstes anteriorment.
- El Departament de Benestar Social i Família, mitjançant l'Agència Catalana de la Joventut, posa a disposició dels ens **locals places becades en el marc del programa "L'estiu és teu"** perquè els infants i adolescents en situació d'especial vulnerabilitat puguin gaudir d'activitats de lleure en la xarxa d'albergs de Catalunya, a més a més de garantir la correcta atenció de totes les seves necessitats bàsiques durant tot el període.

D'altra banda, i ara en relació a la col·laboració del Departament de Benestar Social i Família amb entitats d'iniciativa social, podem destacar les següents actuacions:

- Aportació econòmica d'1'7 milions d'euros per a la concessió de **beques per a places de colònies, casals i activitats de lleure** per a infants i adolescents de famílies en situacions de risc social, que assegurin també la cobertura de les necessitats alimentàries. Aquesta mesura queda recollida en els convenis que es formalitzen amb les principals entitats de lleure a Catalunya.
- Priorització del finançament d'activitats de lleure a entitats en el marc del conveni entre la Generalitat de Catalunya i la Federació Catalana de Caixes d'Estalvis en matèria **d'obra social**.
- **Convocatòria de subvencions** per programes de lluita contra l'exclusió social i per al foment de la cohesió i la inclusió social).

Igualment, es mantenen el conjunt de prestacions i ajuts directes a les famílies que tenen per objectiu donar suport i atendre a les necessitats bàsiques de la família (inclou, per tant l'alimentació) i, per tant, també dels infants:

- Prestació econòmiques per a famílies amb infants.

- Fons per cobrir l'impagament de pensions i prestacions alimentàries o compensatòries.
- Prestació econòmica per a persones menors d'edat en situació de risc.
- Ajuts individuals de menjador.

Finalment, cal destacar també la creació l'any 2012 de la Taula per a la distribució solidària d'aliments, formada per les entitats productores d'aliments, les organitzacions empresarials distribuïdores d'aliments, les entitats del tercer sector distribuïdores d'aliments, la Coordinadora d'usuaris de la sanitat, l'ACM i la FMC, i els Departaments d'Empresa i Ocupació, d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació i Medi Natural i de Benestar Social i Família que té l'objectiu de:

- **Distribució d'aliments:** promoure les xarxes d'entitats que fan distribució directa d'aliments i establir el mapa de recursos
- **Captació de recursos** per aconseguir un increment d'aliments (excedents alimentaris, donacions...), obrir noves vies fonts de captació, disminuir el malbaratament d'aliments i fomentar-ne el seu aprofitament.

Són diverses les actuacions dutes a terme per aquest organisme:

- Possibilitat que els **centres oberts d'atenció a infants i adolescents** (serveis preventius d'atenció social i educativa no residencial per a infants i adolescents de 3 a 18 anys en situació de risc) d'arreu de Catalunya, tant públics com d'iniciativa social, puguin distribuir productes frescos, bàsicament fruites i hortalisses procedents dels excedents. Actualment hi ha a Catalunya més de 230 centres oberts amb més de 7.530 places.
- Signatura del Conveni marc de col·laboració entre el Consell d'Empreses Distribuïdores d'Alimentació de Catalunya (CEDAC), les organitzacions socials més representatives a Catalunya en la recaptació i distribució d'aliments i els Departaments d'Empresa i Ocupació, d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació i Medi Natural i de Benestar Social i Família, per a l'execució del **Projecte de supermercats solidaris** per garantir i incrementar el nivell de dotacions estables d'aliments dirigits a pal·liar situacions d'urgència social.
- Acord de col·laboració entre Mercadona i el Banc dels Aliments per incorporar una campanya específica d'estiu, del 15 de juliol al 31 de setembre, per abastir en productes alimentaris, dirigida als infants.

ÀREA D'ENSENYAMENT

El Departament d'Ensenyament no ha aplicat retallades en la concessió de beques de menjador al llarg dels darrers cursos. La quantitat destinada a beques menjador per al curs 2012-2013 ha estat de 32M d'euros i s'han beneficiat uns 64.000 alumnes.

El Departament d'Ensenyament ha acordat amb els Consells comarcals prioritzar la concessió de beques, tot atenent, preferentment, els motius socials, per davant dels de conciliació, i atorgar beques per la totalitat del cost del servei en els casos que els seus serveis socials detectin necessitat severa.

El Departament d'Ensenyament i el Departament de Benestar Social i Família estan elaborant un protocol per fer la detecció i seguiment de situacions d'alimentació insuficient de nens i joves.

De cara a aquesta estiu, s'ha demanat als Consells comarcals que, a partir de la informació que disposen, atès que gestionen les beques de menjador, facilitin als Serveis Socials la informació dels casos amb major necessitat per al seu coneixement i intervenció.

Finalment, cal destacar que en la sessió de Govern, de data 16 de juliol de 2013, es va aprovar una transferència de crèdit per un import d'1.500.000 d'euros als Consells comarcals per a beques-menjador, per donar compliment a la Moció 34/X del Parlament de Catalunya sobre la pobresa infantil i les beques menjador.